

OBRAMBA NAŠEGA MESTA

Miodrag Pavlović

I

Poledeni mene. Reka več ne teče.
še zmerom sva sama, potisnjena pod zvon višine
(Nikoli sama).
Tam so okna, okna so za nama,
prekrižana, odprta, razbita
so mar kratkovidna prav tako kot majhna,
so mar res brezbrizna prav tako kot daljna,
ko se glava skloni v smeri glave,
mar samo molče, ko radovednost izgubi svoj dan?

Ljubil sem te, ti veš, z mežikanjem rdečim
v nadstropju, ki bilo je zmerom isto,
(Glej me)
z istimi stopnicami in zaveso v sobi,
zdaj rumeno pa spet modro, toda vselej neprozorno,
s tistim oknom, ki se ga lahko odpre in zapre,
ne da bi s čimerkoli ogrozili ravnotežnost v sobi,
in sem ljubil te nad neko ulico
zmerom iste stranpoti,
bila globoko spodaj je pod najinim objemom,
potlej sva ljubila se globoko spodaj,
a ulica nad nama se objemala je z najinim objemom,
ulica, ki zanjo, spomni se, sva pozabila,
da je diagonala med nadstropji prednikov in potomcev;
ljubil sem te v rdečih oknih potešitve,
morda v teh oknih, ki molčijo, a niso ravnodušna,
a so vnaprej določeno podnebje nad samotnim čolnom.

Koga pravzaprav res ljubim, draga?
Tvoja ramena, ta bok prav tega čolna,
(Sva tako daleč že?)
tvoj lep lik, ali senco prihodnje sence,
tvoje oči, okna nadaljevanja,

bele prste
ali prečne ulice v kvadratih ponavljanja,
ta vrat ali stopalo sina na ramenu,
tvoj glas ali pa glas, ki pravi, da je noč
in da vseeno je, ali se vrneva domov
ali če umreva ali tu ostaneva,
ker plodovi še kar rastejo, rastejo in rastejo.

IV

Že spet nesama v sobi najini,
reminiscenčno žalostinko ti bom zdaj povedal,
midva v sobi najini,
spet nova žalostinka, ki poskuša se s samoto
v sobi, nad sobami, ki so izginile,
ne z nadzidavanjem, temveč z izstrelkom,
nad zidovi, ki so se nagibali pred smrtjo,
nad grobovi nasajenimi na kol,
nad nepovrnjeno toploto postelje,
še enkrat o grobeh, obešenih za prapor,
o smrti sred sotesk neba in zemlje,
o pet stoletjih krokarjev po mizah,
naj ljubezen najina prizna, da je
del neke žalosti, ki je ponos
že spet.

O mesto moje, stolp junakov,
hosta nebažejna sred sotesk požarov,
vdova si bilo,
napadli so te z dlako in zobmi pohote,
zažgali so te in zgoreli tisti, ki so te zažgali,
izstradali so te in pomrli od gladu,
zasužnjili so te in popadali v prepad stoletij,
dušili so te in zadušili se v viharjih,
zadušilo si viharje,
mesto moje, vdova si bilo, razvdovili so te sinovi,
ti ostalo si na stolpu s svojimi junaki,
po naših sobah, ti, ponos naš v žalostinkah,
pogledov naših sončno sleme.

VI

Jaz upanje imam za svoje mesto,
jaz imam veliko upanje,
mesto jaz imam,
jutro imam jaz vsako jutro,
toda jutro mojega upanja šele prihaja.

Ne jutro upanja, a jutro uresničitve,
ne jutro, ki prihaja, temveč jutro, ki že dolgo traja,
ne tisto, ki prihaja, a tisto, ki samo sebi menja lik,
lik velikega upanja, prihod tega mesta,
to upanje imam jaz vsako jutro.

Sijaja vidim jaz veliko luko,
val meglè vonjave, ladjo počenega zida,
jaz vidim luko s tega zida,
s te ladje, z vala tega očesa,
luko, kjer nas bodo pričakali naši dvojniki.

Ne dvojniki, a mi osebno,
prvikrat podobni sami sebi,
ne v luki, temveč sred morja,
ker tu je luka, to je zid sijaja,
ni ladja niti počeno oko dvojnika.

Slišim nihanje nadstropij iz stekla
trge gongov, prihod odprtih vrat
slišim valovanje cvetja sredi trgov
srečanje helikopterjev v nadstropjih oblakov
slišim gong prihoda
slišim odprta vrata
vrata skozi katera stopa prav to cvetje.

Ker upanje imam za svoje mesto
ker upanja imeli so za ta prihod
ljudje pred nami in nad nami sonce
za to mesto, za ta krč
za ta glad časa in krč bremena
za oblak podobe nove. Ker upanje imam.

Ne le za krč bremena
ne le za nadstropja piramid
ne le za sijaj prihoda in gong velikega upanja

za val svitanja in luko dvojnikov
ne le za piramide
temveč tudi za odprta vrata
za glad odpiranja
za to mesto.

Prevedel Ciril Zlobec

ZAPISKI IZ PREDALA

PREMAGANA MINLJIVOST?

Dušan Moravec

Kadarkoli smo v tem zadnjem stoletju (drugod v svetu bi rekli: v zadnjih stoletjih) razmišljali o velikih igralskih stvaritvah, pa naj je že bilo to v nekrologih, v portretnih skicah ali v monografijah, skoraj vselej so se nam zapisale besede o tragični minljivosti igralčeve umetnosti. Ravno te in samo te umetnosti. Pisateljevo delo živi v knjigi, slikarjevo v podobi, in prihodnost bo zmeraj lahko popravljala krivice, storjene nepriznanemu umetniku (pa tudi razvrednotila priznanje — v tem je nemara drobec tolažbe za igralca?). Kdaj pa more premalo upoštevani Talijin služabnik brezbrizno zamahniti z roko: »Nič zato, mojega Hamleta (ali pa vsaj Laerta) bodo že prav presodili zanamci!«?

Njegova umetnost umre z njim, tako je bilo vselej zapisano. Žal, v veliki meri ta resnica še živi in bo najbrž še živela. Ne film ne kate-rikoli podobnih izumov naših ali prihodnjih dni (vsaj s sedanji iz-raznimi sredstvi) ne more zanikati spoznanja o enkratnosti igralčeve stvaritve, saj že ponovitev na gledališkem odru pogosto ni več isto (četudi je lahko kdaj, kajpada, tudi več). Prav v tej enkratnosti in neponovljivosti je čar igralčeve umetnosti, v tem, da je ulita njegova podoba iz enega samega kosa, zgoščena »v dveh ur okvir«. Že filmska kreacija iste vloge ravno te prednosti nima. Četudi je končni rezultat lahko enak, lahko zaradi specifičnih možnosti celo višji, enkratni ven-darle ni, saj je nastajala lahko ves teden, celo ves mesec, ob različnih okoliščinah, v različnem razpoloženju; polovico stvaritev gledamo nemara tako, kakor je bila rojena v prvem navdihu, druga polovica je nemara produkt tretjega, sedmega posnetka. Že zaradi te specifikke ni za nas resničen dokument o igralcu njegova stvaritev v umetniškem filmu, temveč bi bila samo zvesto in tehnično popolno posneta predstava, »fil-